

ΦΣ 107 Ηθική

Syllabus

Ακαδημαϊκό έτος 2013-2014

Ευάγγελος Δ. Πρωτοπαπαδάκης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ευάγγελος Δ. Πρωτοπαπαδάκης
Δρ. Φιλοσοφίας, Λέκτωρ Εφαρμοσμένης Ηθικής

Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας
Τομέας Φιλοσοφίας
Πανεπιστημιούπολη, 15703 Ζωγράφου, Αθήνα
Γραφείο: +30 210 7277 574, Fax: +30 210 7277 535
E-mail: eprotopa@ppp.uoa.gr, www.protopapadakis.gr

Περιγραφή

Στο πλαίσιο του μαθήματος θα ασχοληθούμε με τις κυριότερες παλαιές και σύγχρονες τάσεις στον χώρο της Ηθικής. Συγκεκριμένα, θα εξετάσουμε τις σημαντικότερες ηθικές θεωρίες, την αρεταϊκή ηθική (virtue ethics), την δεοντοκρατική (deontological ethics) και την συνεπειοκρατική ηθική (consequentialism). Θα συζητήσουμε, ακόμη, για την Μεταηθική (metaethics) και την Εφαρμοσμένη Ηθική (applied ethics), όπως αυτές αναπτύχθηκαν στις αρχές και στο τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα αντίστοιχα. Θα παρουσιάσουμε και θα κρίνουμε τις θέσεις φιλοσόφων όπως ο Αριστοτέλης, ο Επίκουρος, ο Αρίστιππος, ο Baruch Spinoza, ο Immanuel Kant, ο Jeremy Bentham και ο John Stuart Mill, ο George Eduard Moore, ο Alfred Jules Ayer, ο Richard Mervyn Hare, ο Peter Singer, κ.ά.

Προαπαιτούμενα

Το μάθημα είναι υποχρεωτικό κατ' επιλογήν, και προσφέρεται στους φοιτητές του 2^{ου} κλιμακίου (Μ-Ω) του 4^{ου} εξαμήνου του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας. Ωστόσο, μπορούν να το παρακολουθήσουν και οι φοιτητές του 1^{ου} κλιμακίου, καθώς και οποιοσδήποτε άλλος φοιτητής το επιθυμεί. Δεν προαπαιτείται παρακολούθηση κάποιου άλλου μαθήματος.

Προτεινόμενα Συγγράμματα

Θεοδόσης Πελεgrίνης, *Ηθική Φιλοσοφία* (Αθήνα: Παπασωτηρίου, 2011).
Bernard Williams, *Η Ηθική και τα Όρια της Φιλοσοφίας*, μετάφραση Χ. Γραμμένου (Αθήνα: Αρσενίδης, 2009).

Κείμενα

Πέραν των προτεινόμενων συγγραμμάτων και της ενδεικτικής εργογραφίας, θα σας προταθούν κατά την διάρκεια των παραδόσεων άρθρα δημοσιευμένα σε επιστημονικά περιοδικά, τα οποία είναι διαθέσιμα σε ψηφιακές βάσεις δεδομένων (www.jstor.org, HEAL-LINK, κ.ά.), στις οποίες το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών διατηρεί συνδρομή.

Παρακολούθηση

Η παρακολούθηση των παραδόσεων δεν είναι υποχρεωτική (ποτέ δεν κατάλαβα γιατί...), ωστόσο είναι απαραίτητη. Εξ ίσου απαραίτητη είναι η συμμετοχή σας στην συζήτηση των επί μέρους θεμάτων.

Βαθμολόγηση

Με το πέρας των παραδόσεων θα υπάρξουν γραπτές εξετάσεις.

Αναλυτικό Διάγραμμα Παραδόσεων

1^ο μάθημα: Εισαγωγή

Η ιδιαιτερότητα της Ηθικής και των ηθικών προτάσεων και όρων. Το ηθικό πρόσωπο (moral agent). Οι τρεις κλάδοι της Ηθικής: Κανονιστική Ηθική (normative ethics), Μεταηθική (metaethics), Εφαρμοσμένη Ηθική (applied ethics). Η ιστορική εξέλιξη της ηθικής σκέψης.

2^ο μάθημα: Μεταηθική 1

Το πρόβλημα του *Ευθύφρωνος*. Η γνωστικοκρατία (cognitivism) του George Edward Moore. Οι θέσεις των Alfred Jules Ayer και Charles Leslie Stevenson. Οι απόψεις των Rudolf Carnap και Richard Mervyn Hare. Η θεωρία του σφάλματος (error theory).

3^ο μάθημα: Μεταηθική 2

Καθολικοκρατία (universalism), σχετικοκρατία (relativism) και ηθικός μηδενισμός (nihilism). Δικαιώματα του ανθρώπου και του ηθικού προσώπου.

4^ο μάθημα: Εφαρμοσμένη Ηθική

Η διάκρισή της από την Κανονιστική Ηθική και την Μεταηθική. Η γέννησή της κατά το δεύτερο ήμισυ του 20^{ου} αιώνα. Η εξέλιξή της έκτοτε. Οι κυριότεροι κλάδοι της: Βιοηθική, Περιβαλλοντική Ηθική, Ιατρική Ηθική, Ηθική του Κυβερνοχώρου, Ηθική των Επιχειρήσεων, κ.ά. Επιλεγμένα θέματα Εφαρμοσμένης Ηθικής.

5^ο μάθημα: Αρεταϊκή Ηθική 1

Η σχέση αρετής, πρακτικής σοφίας και ευδαιμονίας κατά τον Αριστοτέλη. Η αρετή ως μεσότητα. Η θέση και ο ρόλος της αρετής (και των αρετών) στην σκέψη του Immanuel Kant, σε συνεπειοκράτες φιλοσόφους κ.ά.

6^ο μάθημα: Αρεταϊκή Ηθική 2

Η αναβίωση της αρεταϊκής ηθικής στην σύγχρονη φιλοσοφία. Η προσέγγιση του Alasdair Macintyre, της Philippa Foot, της Julia Annas, της Gertrude Elizabeth Anscombe κ.ά.

7^ο μάθημα: Συνεπειοκρατική Ηθική 1

Ο ωφελιμισμός των Jeremy Bentham και John Stuart Mill. Το felicific calculus του Bentham.

8^ο μάθημα: Συνεπειοκρατική Ηθική 2

Η διάκριση του ωφελιμισμού σε πραξιακό (act utilitarianism), κανονιστικό (rule utilitarianism) και προτιμησιακό (preference utilitarianism). Ο διπλού-επιπέδου ωφελιμισμός (dual-level utilitarianism) του Richard Mervyn Hare.

9^ο μάθημα: Συνεπειοκρατική Ηθική 3

Κριτικές προσεγγίσεις του ωφελιμισμού.

10^ο μάθημα: Δεοντοκρατική Ηθική 1

Ο ηδονισμός του Επίκουρου και του Αρίστιππου. Η ηθική θεωρία της Στοάς.

11^ο μάθημα: Δεοντοκρατική Ηθική 2

Ηθικές θεωρίες του ενστίκτου. Λογοκρατικές ηθικές θεωρίες.

12^ο μάθημα: Δεοντοκρατική Ηθική 3

Η ηθική θεωρία του Immanuel Kant. Ελευθερία – ετερονομία – αυτονομία. Ο γνόμενος της ηθικής πράξης. Οι τρεις διατυπώσεις της κατηγορικής προστακτικής. Τέλεια και ατελή καθήκοντα. Κριτικές προσεγγίσεις.

13^ο μάθημα: Η ηθική του Baruch Spinoza

Baruch Spinoza και René Descartes. Η μέθοδος και οι στόχοι του Spinoza. Υπόσταση, ουσία, ποιότητες, κατηγορήματα. Θεός, αιτιότητα, αναγκαιότητα. Ο κόσμος *sub specie durationis* και *sub specie aeternitatis*.

Ενδεικτική Εργογραφία

Adams Robert Merihew, *A Theory of Virtue* (New York: Oxford University Press, 2006).

Anscombe Gertrude, “Modern Moral Philosophy”, *Philosophy* 33 (1958): 1-19.

Athanassoulis Nafsika, “A Response to Harman: Virtue Ethics and Character Traits”, *Proceedings of the Aristotelian Society* 100 (2000): 215-21.

Atkinson R. F., *Εισαγωγή στην Ηθική Φιλοσοφία*, μετάφραση Ε. Καλοκαιρινού (Θεσσαλονίκη: Σύγχρονη Παιδεία, 2012).

Bales R. E., “Act-utilitarianism: account of right-making characteristics or decision-making procedures?”, *American Philosophical Quarterly* 8 (1971): 257-65.

Bayles M. (ed.), *Contemporary Consequentialism* (Garden City: Doubleday, 1968).

Bentham J., *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation* (Garden City: Doubleday, 1961).

Bradley B., “Virtue Consequentialism”, *Utilitas* 17 (2005): 282-298.

- Brandt R., *A Theory of the Good and the Right* (New York: Oxford University Press, 1979).
- Brandt R., *Morality, Utilitarianism, and Rights* (Cambridge: Cambridge University Press, 1992).
- Broome J., *Weighing Goods* (Oxford: Basil Blackwell, 1991).
- Chappell T. (ed.), *Values and Virtues* (Oxford: Oxford University Press, 2006).
- Crisp Roger and Michael Slote (eds.), *Virtue Ethics* (Oxford: Oxford University Press, 1997).
- Darwall S. (ed.), *Consequentialism* (Oxford: Blackwell, 2003).
- Feldman F., *Doing the Best We Can* (Boston: D. Reidel, 1986).
- Foot Philippa, "Abortion and the Doctrine of Double Effect", *Oxford Review* 5 (1967): 28-41.
- Foot Philippa, *Virtues and Vices* (Oxford: Blackwell, 1978).
- Frey R. G. (ed.), *Utility and Rights* (Oxford: Basil Blackwell, 1984).
- Gardiner Stephen (ed.), *Virtue Ethics, Old and New* (Ithaca: Cornell University Press, 2005).
- Gert B., *Morality: Its Nature and Justification* (New York: Oxford University Press, 2005).
- Goodin R. E., *Utilitarianism as a Public Philosophy* (New York: Cambridge University Press, 1995).
- Griffin J., *Well-Being* (Oxford: Clarendon Press, 1986).
- Hare R. M., *Freedom and Reason* (London: Oxford University Press, 1963).
- Hare R. M., *Moral Thinking* (Oxford: Clarendon Press, 1981).
- Hart H. L. A., and Honoré, T., *Causation in the Law*, (Oxford: Clarendon Press, 1985).
- Hooker B., E. Mason and D. E. Miller, *Morality, Rules, and Consequences* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000).
- Hudson Stephen, *Human Character and Morality* (Boston: Routledge & Kegan Paul, 1986).
- Hursthouse Rosalind, "After Hume's Justice", *Proceedings of the Aristotelian Society* 91 (1990): 229-45.
- Hursthouse Rosalind, *On Virtue Ethics* (Oxford: Oxford University Press, 1999).
- Kagan S., *The Limits of Morality* (Oxford: Clarendon Press, 1989).
- Kant Immanuel, *Lectures on Ethics*, translated by Louis Infield (New York: Hackett, 1981).
- Kant Immanuel, *Τα Θεμέλια της Μεταφυσικής των Ηθών*, μετάφραση Γ. Τζαβάρας (Αθήνα: Δωδώνη, 2007).
- MacIntyre Alasdair, *After Virtue* (London: Duckworth, 1985).
- Mill J. S., *Utilitarianism*, edited with an introduction by Roger Crisp (New York: Oxford University Press, 1998).
- Moore G. E., *Ethics* (New York: Oxford University Press, 1912).
- Moore G. E., *Principia Ethica* (Cambridge: Cambridge University Press, 1903).
- Nussbaum Martha, *Frontiers of Justice* (Cambridge: Harvard University Press, 2006).
- Parfit D., *Reasons and Persons* (Oxford: Clarendon Press, 1984).
- Rachels James, *Στοιχεία ηθικής φιλοσοφίας*, μετάφραση Ξ. Μπαμιατζόγλου, επιμέλεια Φιλήμων Παιονίδης (Αθήνα: Οκτώ, 2012).
- Rawls John, "Two Concepts of Rules", *Philosophical Review* 64 (1955): 3-32.
- Rawls John, *Θεωρία της δικαιοσύνης*, μετάφραση Φίλιππος Βασιλόγιαννης, Βασίλης Βουτσάκης, Φιλήμων Παιονίδης, κ.ά. (Αθήνα: Πόλις, 2001).
- Sen A. and B. Williams (eds.), *Utilitarianism and Beyond* (Cambridge: Cambridge University Press, 1982).
- Sen A., "Rights and Agency", *Philosophy and Public Affairs* 11.1 (1982): 3-39.

Sen A., “Utilitarianism and Welfarism”, *Journal of Philosophy* 76 (1979): 463-89.
Sidgwick H., *The Methods of Ethics* (London: Macmillan. 1907).
Singer P., *Practical Ethics*, (Cambridge: Cambridge University Press, 1997).
Smart J. J. C., “Extreme and Restricted Utilitarianism”, *The Philosophical Quarterly*, 6 (1956): 344-54.
Spinoza Baruch de, *Ηθική*, μετάφραση Ευ. Βανταράκης (Αθήνα: Εκκρεμές, 2009).
Williams Bernard, “A Critique of Utilitarianism”, in *Utilitarianism: For and Against*, edited by J. J. C. Smart and B. Williams, 77–150 (Cambridge: Cambridge University Press, 1973).
Williams Bernard, *Ethics and the Limits of Philosophy* (Cambridge: Harvard University Press, 1985).
Williams Bernard, *Moral Luck* (Cambridge: Cambridge University Press, 1981).
Βιρβιδάκης Στέλιος, *Η Υφή της Ηθικής Πραγματικότητας* (Αθήνα: Leader Books, 2009).
Παιονίδης Φιλήμων, *Υπέρ του Δέοντος* (Αθήνα: Εκκρεμές, 2007).
Πελεγρίνης Θεοδόσης, *Ηθική Φιλοσοφία* (Αθήνα: Παπασωτηρίου, 2011).
Πλάτων, *Ευθύφρων*, επιμέλεια – μετάφραση Ν. Σκουτερόπουλος (Αθήνα: Καρδαμίτσα, 1982).